

Suurla, Liisa (toim.): Nainen, alkoholi ja elämä. Helsinki: Kirjapaja, 1989, 222 sivua

Naiset juovat noin viidenneksen kaikesta Suomessa kulutetusta alkoholista. Naisten juominen yleisty 1970-luvulla ja on sen jälkeen edelleen kasvanut, mutta hitaasti.

Yhteiskunnassa näyttää tällä hetkellä olevan sosiaalinen tilaus käsitellä julkisuudessa naisten alkoholismia ja juomista. Useat aikakauslehdet ovat käsitelleet aihetta palstoillaan, naisille on avattu oma hoitopiste Leppävirralle sekä naisten alkoholiongelmasta on ilmestynyt tai ilmestymässä useitakin julkaisuja.

Liisa Suurlan kokoama kirja Nainen, alkoholi ja elämä on mielenkiintoisen kooste. Se sisältää tutkittua tietoa sekä naisten juomisesta että juomiongelman hoidon problematiikasta. Asiantuntija-artikkeleissa pohditaan lisäksi, miten tärkeää on nähdä nainen itsenäisenä psykofyysisenä kokonaisuutena eikä vain jälkeläisiä tehtailevana biologisena synnytyssyysautomaattina. Niin tärkeää kuin onkin kenen tahansa naisen saada tietää, mitä alkoholin nauttiminen pahimmassa tapauksessa saattaa aiheuttaa sikiölle, se ei saa olla ainoa näkökulma, josta naisen alkoholin käyttöä tarkastellaan. Siihen Suurlan

kirja antaa erinomaisen vastauksen. Asiantuntija-artikkeleita on siroteltu täydentämään (tai ne täydentävät) eriasteista ”hömpää” (miesnäkökulmasta katsoen) eli naisalkoholistien omia kokemuksia, elämäntarinoita, jopa runoja. Marjatta Pakarisen pienet runonpätkät pitkin kirjaa putoavat kuin helmet ja yksinkertaisuudessaan koskettavat lukijaa ehkä kaikkein eniten. Miltä kuulostaa esimerkiksi tämä:

Sanovat että tämä on
ihmissuhdesairaus.
Kyllä kai.
Suhteita oli
tuli ja meni.
Sairastuuhan siinä.

Elämäntarinat ovat luku sinänsä. Ne on koottu taitavasti hyvin erilaisista elämänkohtaloista ja myös eriasteisesta ongelmasta. Mutta kaikissa niissä on uskomattoman paljon myös yhteisiä piirteitä, mm. naisen myöskin kiltteys, tottelevaisuus ja alistuminen, heikko itsetunto, tunne-elämän korostuminen, velvollisuudentunteet ja ”juomisen petaus”:

”Viinan merkitys on minulle sosiaalinen, enemmän kuin psykologinen. Juomalla sanon ihmisille asioita, joita en muutoin saa sanotuksi.

Juominen merkitsee; väliä minusta, rakasta minua tai älä ole ilkeä minulle tai melkein mitä tahansa, jota toisen ihmisen on kuitenkin mahdotonta tulkita, koska en usein itsekään tiedä, mitä haluan sanoa.” (Ritva, 31)

”Ryhmässä koemme mahtavan yhteenkuuluvaisuuden hengen. Uskallamme olla pehmeitä ja tunteellisia, samalla avoimia ja ennakkoluuloisia.” (Kikka, 51)

”Naisen tapa käsitellä asioita on erilainen kuin miehen. Miehet puhuvat älyllisesti ja yleistäen, naiset taas asioista niiden oikeilla nimillä.” (Leena, 31)

”Olin erittäin kiltti ja näennäisesti sopeutuvainen lapsi. En siksi, että olisin halunnut olla, vaan siksi, että se oli helpoin tapa selviytyä.” (Eva, 42)

Kun on päässyt kirjan loppuun (lähes yhdellä lukemisella), voi syystä olla samaa mieltä kuin Simone de Beauvoir: ”Naiseksi ei synnytä, naiseksi kasvatetaan.”

Tämän kirjan toivoisi osuvan mahdollisimman monen naisen ja miehen käteen. Siitä nainen oppii ymmärtämään, miksi on tärkeää ”tulla yhä enemmän siksi, mitä on”, ja mies sen, mihin kaikkeen tasaveroista elämäntuntemusta itse asiassa tarvitaan. Ammattiauttajalle se avaa naisen sisimpään oven, jota ei juuri vastaanottojen kiireissä avata. Kiitos kirjasta, Liisa!

Leena Warsell

Naamiohuvit

Eräsaari, Leena: Nilkin naamio. Sosiaaliraportti. Tutkijaliitto, 1989

Leena Eräsaaren kirja, joka kertoo hänen omista kokemuksistaan sosiaalityöntekijänä 80-luvun alun Suomessa, on tervetullutta luettavaa. Työntekijän näkökulmasta se on puolustuspuheenvuoro. Suuren työtömyyden aikaan toimin vajaat kymmenen vuotta työvoimahallinnossa, sen ”jäteosastolla”, ja sama naamio

tuntui kiristävän ja vereslihaistavan niin minun ihmisenkasvojeni kuin Eräsaarenkin.

”Kirjoittaja ei vaadi vimmaiselle tekstilleen tutkimuksen statusta”, totesi kirjan arvioija Antti Karisto taannoin Helsingin Sanomissa. Lause jätti mielen pinnalle kellumaan ajatuksen, olisiko ns. tieteellinen tutkimus voinut tarjota jotakin ”isompaa” siitä, miten kipeästi byro-

kratia sosiaalista henkilöitä sosiaalisiksi. Puhumattakaan sitten tekstin vaikuttavuudesta, jolla alueella tällainen kaunokirjallisuutta lähenevä aistimellis-konkreettinen ote on parhaimmillaan.

Nyt jo pelkkä kirjan rakenne, koetun todellisuuden kirjattu profilli, antaa kuvan siitä, miten paljon enemmän sosiaalityöntekijä on tekemisissä itse koneiston, sen ihanteiden, arvojen ja tiukkojen normien kanssa kuin asiakkaiksi pullahtaneiden ihmisten kanssa. Asiakkaiden kuvaamisen ohuus ja viitteellisyys on jo oma piilotarinsa tässä rapor-

tissa. Sen sijaan byrokraatia-osuus kaikessa ahdistavuudessaan tekee ymmärrettäväksi, miksi pykälänmerkki niin kummasti muistuttaa kidutusvälinettä.

Ja vaikka sosiaalityöntekijän oma päätösvalta onkin lisääntynyt ja väapelit ovat tänä päivänä poistuneet rivistä, on syytä muistaa, että etäältä johtavat kenraalit esikuntineen ovat vielä jäljellä. Olisi jännittävää verrata, millaisia verhoja tämän päivän byrokratiakäytännöt kutovat työntekijän ja asiakkaan väliin. Miten paljon voimattomuuden tunne tänään olisi hallitsevampi kuin tuntemus siitä, että kykenee saavuttamaan tuloksia?

Kun Eräsaari pohtii suhtautu-

mista asiakkaisiin naisnäkökulmasta, hän ”löytää” sukupuolen selitykseksi omalle ahdistukselleen tai kymmenien naissosiaalityöntekijöiden rapautumiselle pottuileviksi pikkubyrokraateiksi. Sen, että naiset suhtautuvat asiakkaisiinsa empaattisemmin ja tunnepohjaisemmin samastuen kuin miehet. Minun omat kokemukseni ovat toisensuuntaiset tai sanoisinko eri tavalla tulkitut. Asiakkaan kokeminen ”lähimmäiseksi” ei ole suinkaan kiinni munista tai niiden puuttumisesta, vaan pikemminkin alalle tuloa edeltävästä elämäkokemuksesta. Monille on köyhien ja kipeiden maailma vieras. Monet eivät osaa sen kieltä, tunne sen todellisuutta. Siitä epävarmuus ja

ahdistus osaltaan johtuvat, semminkin kun ihmissuhdetyössä joutuu käyttämään itseään ja kokemustaan niin monen asian mittarina. Ainoana sellaisena. Ei pumpulissa kasvanut ja kasvatettu ole kokemuksiltaan miikään Pumpulitehtaan Ulla.

Tämä kai lienee ainoa isompi sivuhuomautus itse raportista. Sen sijaan en oikein ymmärrä, mitä tekemistä kirjan loppuun ympätyllä ”pyöreän pöydän ääressä”-keskustelulla on. Jospa se on sen ”tutkimuksen statuksen vaatimista”? Vai olisi siko sen tarkoituksena osoittaa, että kukaan ei ole niin viisas kuin tuo selviöiden asiantuntija, sosiologi?

Seppo Helminen

Reino Ylikahri in memoriam

Sisätautien erikoislääkäri dosentti Reino Ylikahri kuoli 21.4.1990 kotonaan Vantaalla äkilliseen sairaskoh-
taukseen. Hän oli syntynyt Siikaisissa 3.5.1944.

Reino Ylikahri valmistui lääketieteen lisensiaatiksi Helsingin yliopistosta 1969 ja väitteli lääketieteen ja kirurgian tohtoriksi 1970. Helsingin yliopiston lääketieteellisen kemian dosentiksi hänet nimitettiin 1975 ja

sisätautiopin dosentiksi 1979. Sisätautien erikoislääkäri hänestä tuli 1976.

Reino Ylikahrin ura lääketieteen ja tutkimuksen palveluksessa muodostui hyvin monipuoliseksi. Hän toimi aluksi Helsingin yliopiston lääketieteellisen kemian laitoksen assistenttina 1969–1972. Helsingin yliopistollisen keskussairaalan III sisätautien klinikan apulaislääkärinä hän oli 1972–1976, apulaisopettajana 1976–1978 sekä vs. apulaisylilääkärinä 1976–1979. Pohja-Yhtymän henkilöstön lääkärin tehtäviä hän hoiti 1976–1984.

Tullessaan Oy Alko Ab:n palvelukseen tutkimuslaboratorion biolääketieteen osaston päälliköksi 1979 Reino Ylikahri oli jo alkoholitutkijana tunnettu. Tutkimuslaboratorion päälliköksi hänet nimitettiin 1981. Tässä tehtävässä hän toimi vuoteen 1984. Sittemmin hänen tehtävänsä suuntautuivat Alkossa ja Helsingin yliopistollisessa keskussairaala, erityisesti alkoholisairauksien tutkimyksikössä, harjoitettavan biologisen ja lääketieteellisen alkoholitutkimuksen koordinointiin.

Reino Ylikahri ansioitiin tieteelli-

sessä työssään erityisesti tutkimuksil-
laan, jotka käsitelivät alkoholin vaikutuksia hormonaalisiin toimintoihin. Hän julkaisi yli sata tieteellistä artikkelia.

Tieteellinen julkaisutoiminta oli Reino Ylikahrielle hyvin läheistä. Hän toimi Lääketieteellinen aikakauskirjan Duodecimin toimitussihteerinä 1977–1985 ja sittemmin avusti toimituskuntaa ahkerasti mm. arvioimalla julkaistaviksi lähetettyjä artikkeleita. Lisäksi hän osallistui useiden lääketieteen ja alkoholitutkimuksen erikoisjulkaisujen ja kirjojen toimitustyöhön ja kirjoittamiseen.

Reino Ylikahri paneutui merkittäväällä tavalla tieteestä ja tutkimuksesta tiedottamiseen suurelle yleisölle. Alan monipuolisena asiantuntijana ja etevänä sanankäyttäjänä hän kynäili nopeasti ja ahkerasti kirjoituksia, jotka olivat haluttuja ja suosittuja. Niinpä hän kirjoitti lukemattoman määrän alkoholitutkimusta ja muita ajankohtaisia alkoholikysymyksiä käsitteleviä artikkeleita eri alojen aikakauslehtiin ja kirjoihin. Hän mielipideartikkelinsa esimerkiksi Uudessa Suomessa olivat kovin luettuja ja keskustelua herättäviä. Hän oli myös tekemässä suomenkielisiä Alkoholi-käsikirjaa opetuskäyttöön.

Reino Ylikahrin aktiivisuus ulottui myös järjestöelämään. Hän toimi

